

12+

Санахъоты Земфира
Харебаты Виктор

Ирон аргъауттæ сабитæн

**Виктор Харебаты
Земфира Санахъоты
Ирон аргъæуттæ сабитæн.
Сказки на осетинском языке
с переводом на русский**

*<https://litres.ru/74589142>
ISBN 9785007140492*

Аннотация

В этом сборнике собраны добрые и мудрые истории, в которых живут гордые орлы и трудолюбивые барсуки, хитрые лисы и верные журавли. Каждая сказка учит детей честности, дружбе, смелости и уважению к природе. Тексты представлены на осетинском и русском языках, что делает книгу полезной для семейного чтения и изучения родной речи. Пусть эти истории согревают сердца и напоминают: добро всегда возвращается.

Содержание

Разныхас / Предисловие	5
Аргъæутгæ иронау	9
Рувас æмæ судзинджын уызын	9
Тæхынаёй чи тарсти, уыцы цæргæс	13
Хорз Фыййау æмæ бирæгъы лæппын	18
Арс æмæ хъæды суадон	23
Сыррдон цъиу æмæ хæххон дымгæ	28
Дугъон бæх суæвын кæй фæндыд, уыцы хæрæг	34
Зæрватыкк æмæ Хуры тын	39
Урс уæрыкк æмæ стай	44
Зæронд фыййау æмæ зондджын халон	49
Конец ознакомительного фрагмента.	53

**Ирон аргъæуттæ сабитæн
Сказки на осетинском
языке с переводом
на русский**

**Земфирæ Санахъоты
Виктор Харебаты**

© Земфирæ Санахъоты, 2026

© Виктор Харебаты, 2026

ISBN 978-5-0071-4049-2

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

Разныхас / Предисловие

Æгас цæут аргъæутты диссаджы дунемæ!

Аргъау у диссаджы хид, кæцы иу кæны хæстæг æмæ дард цæрæг адæмты, хистæрты æмæ сывæллæтты, ивгъуыд æмæ абоны зæрдæтæ. Уый байгом кæны дуар ахæм дунемæ, цы ран цæрæгойтæн сæ бон у ныхас кæнын, хæхтæ хаессынц рагон сусæгдзинадтæ, дымгæ дзуры йæ хабæрттæ, æмæ хæларзæрдæдзинад æнаæмæнгæй ссары фæндаг, чи йыл æууæнды, уыдонмæ.

Тынг нæ фæнды, цæмæй ацы аргъæуттæ сымахæн хъуыстгонд æрцæуой дыууæ æвзагыл, — ирон æмæ уырыссагау. Уымаен æмæ алы æвзаг дæр у æцæг хæзна. Ис дзы адæмы мысæнуат, сæ зарджытæ æмæ таурæгътæ, хистæрты зонд, райгуыран хæхтæ æмæ цæугæдæтты нæмттæ, кæддæр нæ нанатæ æмæ нæ дадатæм цы ныхæстæ хъуыст, уыдон та ныр хъусæм мах, æмæ ахæм ныхæстæй дзурам.

Уæлдай ахсджиагдæр у нæ мадæлон æвзагæн аргъ кæнын, кæсын дзы, дзурын ыл æмæ йæ фидæны фæлтæртæм дæттын. Уымæ гæсгæ ацы чиныджы æвдыст цæуынц аргъæуттæ фыццаг иронау, уый фæстæ та — сæ уырыссаг тæлмацтæ. Чи зоны сымахæй чидæртæ ныридагæн дæсны сты дыууæ æвзагыл дæр, чидæртæ та нырма ирон дзырдтæ ахуыр кæнын райдайынц. Махæн æхсызгон уыдзæн, ацы чиныг дын куы баххуыс

кæна сæ хъæлæстæ бауарзынæн æмæ банкъарынæн нæ фыдæлты æвзаджы рæсугъддзинад æмæ хъармдзинад.

Нæ зæрдæ ма дарæм, ацы чиныджы фæрстыл кæй сæмбæлдзыстут Ирыстоны иу хайыл, — йæ бæрзонд хæхтæ æмæ заз бæлæстыл, йæ рæвдз цæугæдæттæ æмæ сыгъдæг суадæттыл, дардмæ хæлиугонд рагон мæсгуытыл æмæ фæндæгтыл. Уадз æмæ ацæуай ацы рæсугъд бæстæйыл аргъауы хъайтартимæ, раиртасай йæ æмæ æнкъарай, алы хорз хабар дæр йæ хæдзары хай кæй дары.

Ацы чыныг уæ хæдзармæ æрхæссæд циндзинад æмæ хъармдзинад, йæ архайджытæ та уæ хорз хæлæрттæ куыд суой, ног æмæ ног куыд хоной аргъæутты диссаджы дунемæ.

Уадз чыныг кæсын æхцондзинад æмæ æдас балц уæд!

Автортæ

Добро пожаловать в удивительный мир сказок!

Сказка — это волшебный мостик, который соединяет сердца людей, живущих рядом и далеко друг от друга, взрослых и детей, прошлое и настоящее. Она открывает перед нами дверь в мир, где звери умеют разговаривать, горы хранят древние тайны, ветер рассказывает свои истории, а добро обязательно находит дорогу к тому, кто в него верит.

Мы очень хотели, чтобы эти истории звучали для вас на двух языках — осетинском и русском. Ведь каждый язык — это настоящее богатство. В нём живут память народа, его песни и предания, мудрость старших, названия родных гор и рек, слова, которые когда-то слышали наши бабушки и дедушки, а теперь слышим и произносим мы.

Особенно важно беречь родной язык, читать на нём, говорить и передавать его следующим поколениям. Поэтому в этой книге сказки представлены на осетинском языке, а вслед за ними вы найдёте их переводы на русский. Возможно, кто-то из вас уже хорошо читает на обоих языках, а кто-то только начинает знакомиться с осетинскими словами. Мы будем очень рады, если эта книга поможет вам полюбить их звучание и почувствовать, сколько красоты и тепла хранит язык наших предков.

А ещё нам хотелось, чтобы на страницах этой книги вы встретили частичку Осетии — её высокие горы и зелёные долины, быстрые реки и прозрачные родники, старинные башни и дороги, уходящие вдаль. Пусть вместе с героями сказок вы путешествуете по этому прекрасному краю, узнаете его и

чувствуете, что каждая добрая история хранит частицу родного дома.

Пусть эта книга принесёт в ваш дом радость и тепло, а её герои станут вашими добрыми друзьями и ещё не раз позовут вас в удивительный мир сказки.

Приятного чтения и доброго путешествия!

Авторы

Аргъæуттæ иронау

Рувас æмæ судзинджын уызын

Цардис æмæ уыдис Ирыстоны хæхты ахсæн судзинджын уызын. Алы бон дæр уый тегъо кодта хъæды къахвæндагтыл, æмæ æмбырд кодта гагадыргътæ, зокъотæ æмæ бæлæстæй хауд фæткъуытæ. Уый уыд чысыл, фæлæ тынг къæрцхъус. Ног фæндагыл ацæуыны размæ лæмбынæг каст йæ алыварс æмæ хъуыды кодта, дарддæр та цы уыдзæн, зæгъгæ.

Уызынмæ хæстæг цард рувас. Уый хъæды йæхи нымадта æппæты хинайдзагдарыл æмæ-иу уымæй сырдатæн арæх æппæлыд.

— Мæнæй зондджындæр ничи ис! — дзырдта уый. — Мæ бон у алкæй дæр афæливын!

— Иу бон рувас фембæлд уызыныл. Йæ фæсонтыл хуыссыд стыр сырх фæткъуы.

— Дæ бон хорз, сыхаг! — равдаугæ хъæлæсæй загъта рувас. — Цы диссаджы фæткъуы ссардтай!

— Æгас цу, рувас, — дзуапп ын радта уызын. — О, хорз фæткъуы у. Зымæджы дæр мын сбæздзæн.

Рувасы тынг фандыд фаткъуы йæхицæн райсын.
— Мæ ды зоныс, уым къуылдымы фæстæ зайы сызгъæрин

фæткъуыйы балæс Уыдон хуымæтæджы фæткъуытæй дæс хатт адджындæр сты.

— Æцæг? — афарста йæ уызын.

— Кæй зæгъын æй хъæуы! Фæлæ цæуын хъæуы ныртæккæ. Науæд сæ мæргътæ иууылдæр бахæрдзысты.

Уызын хъуыдыты ацыд. Уый зыдта, рувас арæх сайын кæй уарзта.

— Уæдæ ды дæхæдæг сызгъæрин фæткъуытæм цæуылнæ ацыдтæ? — бафарста йæ уызын.

Рувас исдуг фæтыхст, фæлæ уайтагъд дзуапп радта:

— Знон сæ мæ фаг бахордтон!

— Хорз, — загъта уызын. — Уæд мын фæндаг бацамон.

Рувас бацин кодта æмæ акодта уызыны акодта хъæдыл. Уый хъуыды кодта асайдзæн æй хъæдæй дарддæр æмæ стæй фæткъуы байсдзæн.

Бирæ фæцыдысты. Фæстагмæ бахæццæ сты иу арф адагмæ.

— Мæнæ ам ныххиз бынмæ, — загъта рувас. — Сызгъæрин фæткъуытæ зайы ададжы фæстæ.

Уызын арæхстгай ныккаст дæлæмæ. Адаг уыд цæхгæр æмæ тæссаг.

— Бузныг, рувас, — загъта уый. Фæлæ уырдам куыд ныххизон, уый мын фенын кæн.

Рувасы нæ бафæндыд дæлæмæ бырын, фæлæ йæхи басæттын дæр йæ бон нæ уыд.

— Хорз, кæс!

Рувас акъахдзæф акодта, фæлæ йæ къæхты бын зæхх ныппырх, атылд æмæ ададжы хуылфы февзæрд.

— Цæй, куыд, ссардтай сызгъæрин фæткъуытæ? — афарста йæ уызын.

Рувас йæ сæр æруагъта.

— Нæ...

— Уымæн æмæ уыдон ам никуы задысты, афтæ нæу?

— О, — ныуулафыд рувас. — Мæн фæндыд фæсайын дæу æмæ дæ фæткъуы байсын.

Уызын йæ сæр батылдта.

— Мæнгарддзинад æххуыс кæны цыбыр рæстæгмæ. Фæлæ къæрцхъусдзинад та æххуыс кæны алы хатт дæр.

Рувасмæ даргъ къалиу ныллæвæрдта. Рувас сбырыд.

Уызын фæткъуыйæ расаста иу хай æмæ йæм æй радта.

— Айс. Фæлæ дæ зæрдыл дар: Хæларгтæ ссарынц мæнгарддзинадæй нæ, фæлæ хæлардзинадæй.

— Бузныг, уызын. Æз рæдыдтæн.

Уæдæй фæстæмæ рувас йæ хинæйдзаг митæ фæкъаддæр кодта æмæ райдыдта арæхдæр æххуыс кæнын йæ сыхæгтæн.

Уызын дарддæр цыди хъæды къахвæндæгтыл, йæ хъус даргæ йæ алыварс, æмæ рæсугъд ныхæстыл æнæ хорз хъуыддæгтæй никуы уал æууæндыд.

Аргъауы зондамонæн:

Мæнгарддзинад раргом вæййы цыбыр рæстæгмæ, фæлæ зонд æмæ хъусдарындзинад сты ахъаз кæддæриддæр фыдбылызæй бахизынæн.

Тæхынаёй чи тарсти, уыцы цæргæс

Бæрзонд хæхты, стыр къæдзæхы цъуппыл уыд цæргæсы ахстон. Цардысты дзы цæргæс-мад, æмæ йæ чысыл лæппу — Цæргæс. Алы райсом дæр Цæргæс йæ ахстонаёй каст æмæ дзы уыдта æнакæрон хæхтæ, цъæх дæлвæзтæ æмæ æвзист-хуыз цæугæдæттæ. Стыр цæргæстæ тахтысты хæхты цъуппытæй уæлдæр. Уыдон сæрибарæй ленчытæ кодтой уæлдæфы афтæ, цыма арвы хай уыдысты. Цæргæс сæм дисгæнгæ каст, фæлæ йæхæдæг тарст тæхынаёй.

— Нана, куы рахауон æваст? — фарста йæ мады.

— Æппæт цæргæстæ дæр фæтæрсынц фыццаг хатт, — дзырдта йын уæд йæ мад. — Фæлæ ахæм бон æрбалæууы æмæ сæ бахъæуы айтындзын сæ базыртæ.

Бонтæ цыдысты. Цæргæс тыхджынаёй-тыхджындæр кодта. Йæ базыртæ сырæзтысты, йæ пакъуытæ та систы фидар æмæ æрттиваг. Фæлæ йæ тас нæ фесæфт.

Иу райсом мад- цæргæс загъта:

— Абон хорз бон у фыццаг хатт тæхынаен.

Цæргæс йæ цæстытæ æруагъта æмæ уайтагъд фæстæмæ фæзылд.

— Нæ, нана, къæдзæх æгæр бæрзонд у.

Мад ницы загъта. Уый зыдта, алчидæр йæ тас йæхи тыхтæй кæй хъуамæ аиуварс кæна.

Уыцы бон Цæргæс ахстоны былыл бадти æнкъардæй.

Æваст йæ цуры абадт зæронд халон.

— Афтæ æнкъард цæмæн дæ? — бафарста йæ уый.

— Æз тæрсын тæхын.

Халон фæдис кодта.

— Уый диссаг у цæргæсæй фехъусын.

— Æмæ куы рахауон уæд та?

Зæронд халон арвмæ скаст.

— Гыццыл куы уыдтæн, уæд æз дæр тарстæн. Фæлæ иу бон иу хъуыддаг бамбæрстон.

— Цы?

— Цалынмæ ахстоны бадай, уæдмæ дæ тас кæны фылдæр. Фæлæ фыццаг къахдзæф куы кæнай, уæд тас райдайы къад-дæр кæнын.

Цæргæс хъуыдыты ацыд.

Изæры хæхты сæрмæ хъарм дымгæ сыстад, æмæ Цæргæсы базыртæ рæвдаугæ базмæлын кодта.

Мад йæ фыртмæ бакаст.

— Акæс дæ алыварс.

Цæргæс касти ныгуылæн хурæй рухсгонд хæхтæм.

— Рæсугъд...

— Æппæт уыдæттæ дæм æнхъæлмæ кæсынц ахстоны æд-дейæ.

Цæргæс сындæггай бахæстæг ис тæккæ къæдзæхы былмæ.
Йæ зæрдæ тагъд тагъд райдыдта кусын. Зæронд халоны ны-

хæстæ йæ зæрдыл æрлæууыдысты: «Цалынмæ ахстоны ба-
дай, уæдмæ дæ тас фылдæр кæны».

Цæргæс арф ныуулæфыд æмæ размæ акъахдзæф кодта. Иу
уысмы бæрц æм афтæ фæкаст, цыма æрхауы.

— Нана! — фæцыд йæ тарст хъær.

Фæлæ йын раст уыцы уысм дымгæ йæ базыртæ ацахста.
Цæргæс банкъардта, хаугæ кæй нæ кæны, уый.

Тæхын! Фыццаджыдæр дызæрдыгæй, стæй уæд ныф-
сджындæрæй зылдис комы, къæдзæхты сæрмæ. Дымгæ йæ
хаста бæрзондæй бæрзонддæр. Йæ быны ленк кодтой къæд-
зæхтæ, хъæдтæ æмæ хæххон цæугæдæттæ.

— Æз тæхын! Æз тæхын! — фырцинай хъær кодта уый.

Мад- цæргæс цин кодта æмæ йæ мидбылты худт.

— Ныр ды дæ æцæг цæргæс.

Хæхты сæрмæ Цæргæс тахт изæрмæ. Æмæ фæстæмæ ах-
стонмæ куы æрбатахт, уæд йæ цæстытæ амондджын æрттывд
кодтой.

— Нана, æз нал тæрсын!

— Нæ, мæ хъæбул, — фæлмæнæй загъта мад-цæргæс. —
Ды хуымæтæгаей, сахуыр дæ хъæбатыр уæвыныл.

Уæдæй фæстæмæ цæргæс арвмæ тахт алы бон дæр. Хат-
тæй-хатт иу уый уæддæр тарст, фæлæ йæ ныридæгæн зыдта
фидарæй: æхсардзинад уый нæ нысан кæны, куы нæ тæрсай,
фæлæ цæттæ куы уай, тасы иувæрсты размæ акъахдзæф кæ-
нынмæ.

Аргъауы зондамонæн:

*Йæхи тыхтыл чи æууæнды æмæ размæ къахдзæф аразы-
нæй чи нæ тæрсы, уый æнæмæнг йæхи бæрзæндтæм схизд-
зæн.*

Хорз Фыййау æмæ бирæгъы лæппын

Иу хæххон хъæуы цард иу лæппу — Сослан. Уый алы райсом дæр йæ дадайæн æххуыс кодта цъæх къуылдымтыл фыстæ хизынаен. Сослан уарзта хæхтæ, тагъд цæугæдæттæ æмæ хъæды къахвæндæгтæ. Уый ма ноджы уарзта цæрæгой-ты æмæ нукуы фæхъыг кодта нæдæр мæргъты, нæдæр сырды-ты.

Иу райсом раджы лæппу фыстæ хизæнмæ атардта. Хур ныртæккæ скаст хæхты цъуппыты сæрмæ, кæрдæг та æртты-втытæ калдта æртахæй.

Æваст къутæрты хсæнæй райхъуысд æдых хъыс-хъыс. Сослан æм байхъуыста æмæ хъавгæ æввахсдæр бацыд.

Зæронд æхсæлы къутæры бын бадт бирæгъы лæппын. Уый зыр-зыр кодта æмæ тарстхуызæй йæ алыварс каст.

— Ды ардæм кæцæй фæзындтæ? — бадис кодта лæппу.

Бирæгъы лæппын тæригъæддагæй ныхъæрзыдта.

Сослан бамбæрста, лæппын кæй фæдзæгъæл.

— Ма тæрс, нæ дæ фæхъыг кæндзынаен.

Йæ хызынай цыхт систа æмæ йæ бирæгъы лæппыны фарс-мæ æрæвæрдта. Лæппын æм хъавгæ басмыста æмæ йæ та-гъд-тагъд ахордта.

— Тынг æххормаг дæ, æвæццæгæн, — загъта лæппу.

Лæппыны тæригъæддаг ниуд та райхъуыст.

Сослан сфæнд кодта лæппынаен йæ мады ссарын. Уый йæ

дадайән радзырдта бираггы ләппыны уавәр.

Зәронд ләг ләмбынәг әркаст ләппынмә, әмә йә сәр батылдта.

— Хорз хъуыддаг сфәнд кодтай, фәлә әрәхстджын у. Ис гәнән, әмә бирагг йә ләппынән фәтәрса.

Сослан ләдзәг райста әмә араст хъәдмә. Ләппын лыгъд йә фәрсты.

Уыдон бираә фәцыдысты къахвәндәгтыл. Хатт -иу бираггы ләппын фәләууыд, суләфыд әмә та дарддәр згъордта.

Уайтагъд хъәд фәтардәр.

Әнәнхәләджы уыдонмә дәррдзәф разәй райхъуыст бираггы ниуын.

Ләппын уайтагъд йә хъустә фәхъил кодта.

— Уый дә мад у? — афарста йә Сослан.

Бираггы ләппын сцин кодта әмә нынниудта.

Араст сты ниуын кәцәй цыд, уырдам.

Фәлә сын уайтагъд сә фәндаг әрәхгәдта цырда хәххон цәугәдон. Әрәджы цы къәвда әрцыд, уый фәстә дон рай-вылд әмә дурты әхсәнты тахт хъәргәнгә.

Ләппын былмә азгъордта, фәтыхст әмә дзыхъләуд фә-кодта.

Уәд Сослан ссардта гуылфәны сәрты цы хауд бәлас уыд, уый.

— Мәнә афтә ахиздыстәм.

Уый арәхстгай ахызт бәласы зәнгыл, стәй баххуыс кодта бираггы ләппынән дәр.

Донаен уыцы фарсæй ногæй райхъуыст ниуын, ныр тынг хæстæг.

Лæппын бирæгъ фырцинаей хæрдмæ фæхауд æмæ размæ атахт.

Цыбыр рæстæджы фæстæ рахызтысты чысыл æрдузмæ. Уым лæууыд стыр цъæх бирæгъ.

Йæ лæппыны куы ауыдта, уæд æм фæтагъд кодта.

Бирæгъы лæппын йæ мадмæ æрбазгъордта æмæ йын йæ дæллаг хъуырты йæ фындз фæцафта.

Бирæгъ астæрдта йæ лæппыны æмæ стæй Сосланмæ иудзæвгар фæкаст.

Лæппу фæтарст гæзæмæ, фæлæ йæ бынатæй нæ фезмæлыд.

Мад бирæгъæн мур дæр йæ цæстыты фыдæх нæ уыд. Цы-
ма йæ бамбæрста, тæккæ дæр ацы лæппу кæй фæхæцца код-

та ләппыны йæ хæдзармæ.

Уый йæ сæр æруагъта, раст ын цыма бузныджы арфæ кодта, уыйау. Уый фæстæ йæхи фездæхта æмæ бæлæсты æхсæн фæтары йæ лæппынимæ.

Сослан ма иу чысыл алаууыд æрдузы, стæй фæстæмæ хъæумæ араст.

Изæры йæ дадайæн радзырдта, цыдæриддæр æрцыд, уыдон иууылдæр.

Зæронд лæг бахудт.

— Бахъуыды кæн, мæ хур. Хорз зæрдæ канд адæм нæ æмбарынц.

Уæдæй фæстæмæ Сослан арæх хъуыды кодта бирæгъы лæппыныл. Хатт-иу æм афтæ каст, цыма дард ранæй, хъæды къуылдымтæй зонгæ ниуд хъуысы. Æмæ иу уæд бахудт, уый зонгæйæ, кæмдæр хæхты æхсæн кæй цард, кæддæр цы бирæгъы лæппын фæдзæгъæл, уый.

Аргъауы зондамонæн:

Зын уавæры иннæтæн чи æххуыс кæны, уыдон сæ митæй дуне хуыздæр æмæ рæсугъддæр кæныны.

Арс æмæ хъæды суадон

Бæрзонд хæхты, тар хъæды астау, зæххы хуылфæй æрттивгæ сæр-сæр кодта суадон. Йæ дон афтæ сыгъдæг уыд, æмæ йæ быны зынд алы дур дæр. Хъæды цæрджытæ иууылдæр цыдысты суадонмæ: сагтæ, тæрхъустæ, тыртынатæ, мæргътæ æмæ æгæр стæмæй, сæрхызт рувæстæ дæр.

Суадонмæ хæстæг цардис стыр арс — Арсен. Уый уыд тыхджын æмæ æхсарджын, фæлæ йæм хатт афтæ каст, æмæ алцыдæр йæхи у.

Алы райсом дæр арс суадонмæ цыд дон нуазынмæ Иу бон йæ алыварс акаст æмæ федта, цас сырдатæ æрæмбырд суадонны цур.

— Уыйбæрц цæрджытæ ам! — хъуыр-хъуыр кодта уый. —
Хъæлаба кæнынц, кæрæдзи схойынц, улафын мæ нæ уад-

зынц.

Цас фылдær афтæ хъуыды кодта, уыйас æм афтæ каст, цы-
ма суадон æрмæстдær йæхи хъуамæ уа.

Дыккаг бон Арсен цалдær стыр бæласы æрбаласта æмæ
фæндаг æрæхгæдта. Тæрхъус донмæ куы æрбалыгъд, уæд арс
карзæй загъта:

— Ацы суадон ныр мæн у! Ардæм бар никамæн ис!

Тæрхъус фæтарст, æмæ алыгъди. Уæд æрбатахтысты мæргътæ.

— Мах фæнды дон баназын, — загъта чысыл дзывылдар.

— Агур æндær суадон, — дзуапп ын радта арс.

Мæргътæ атахтысты æнкъардæй.

Афтæ ахаста цалдær боны. Сырдтæ æмæ мæргътæ цæуын
райдыдтой хъæдæй æддæдær цæугæдонмæ. Фæндаг уыд дар-
гъ æмæ æнæнцой, фæлæ арсимæ быцæу кæнын йæ ныфс ни-
чи хаста.

Фыццаг Арсен уыд райгонд.

— Ныр ам сабыр æмæ æнцад у, — загъта йæхинымær.

Фæлæ уайтагъд фæхатыд, хъæд кæй аивта. Мæргътæ нал
зарыдысты. Тыртынатæ суадонмæ хæстæг къалиутыл нал
гæппытæ кодтой. Суанг ма гæлæбутæ дær фесæфтысты. Хъ-
æд æнахуыр сабыр баци.

Иу æхсæв тыхджын дымгæ сыстад. Мигътæ арв æрбам-
бæрзтой, æмæ тæрккъæвда уарын райдыдта. Къæвда уарыд
суанг райсоммæ.

Арс суадонмæ куы бахæцца, уæд дисы бафтыд, — дон,

загъан ис, æмæ фесæфт. Дурты æхсæн зынтæй цыд лыстæг цыхцырæгæй.

— Цы æрцыд? — Арсен фæтарсти.

Уыцы рæстæджы хæстæг къалиуыл æрбадт зæронд халон.

— Суадон дæм фæхъыг, — загъта уый.

— Æмæ суадæттæ дæр хъыг кæнын зоның?

— Чи зоны, нæ. Фæлæ дон уарзы алкæмæн дæр пайда хæссын. Хъæды цæрджыты куы фæтардтай, уæд сæ алыварс фæзуат дзæгъæлæй баззад. Фæндæгтæ ничиуал æфснайдта, хус къалиутæ æмæ сыфтæртæй былгæрæттæ нал сыгъдæг кодтой. Къæвдайы фæстæ зæхх ныппырх æмæ суадон дуртæй байдзаг.

Арс лæмбынæг æркаст суадонмæ. Ныр бамбæрста йæ рæдыд.

Уыцы бон Арсен къахвæндагæй æппæт хъæдтæ дæр систа. Стæй хъæдыл азылд æмæ сырдтæм сидын байдыдта:

— Фæстæмæ æрыздæхут. Ныххатыр мын кæнут!

Суадон ногæй алкæмæн дæр гом у!

Фыццаг ыл сырдатæ нæ баууæндыдысты. Фæлæ цыбыр рæстæджы фæстæ донмæ æрбалæууыдысты тæрхъустæ, тыртынатæ, сагтæ æмæ мæргътæ. Иумæ доныбыл ныссыгъдæг кодтой дуртæ æмæ къалиутæй. Арс куыста алкæмæй тынгдæр, хаста уæззау дуртæ æмæ суадоны бын ссыгъдæг кодта.

Изæрма та суадон ногæй цыд сыгъдæг цæугæдонæй. Сырдты цинаен кæрон уал уыд. Дзывылдартæ райдыдтой зарын сæ зæлланг зарджытæ. Тыртынатæ бæлæстыл гæппытæ

кæнын. Æмæ суадон та хъæлдзæгæй сæр-сæр кодта, цыма ал-
кæмæн дæр дзырдта бузныг йæ баххуысы тыххæй.

Арс узал дон банызта æмæ бахудт. Ныр бамбæрста, иуæй-
иу хъуыддæгты сæрмагонд схонаен кæй нæй. Уымæн æмæ хур
кæсы æппæтæн дæр, уæлдæф хъæуы æппæты дæр, æмæ афтæ
сыгъдæг дон дæр у алкæй дæр.

Уæдæй фæстæмæ Арсен уазджытыл суадоны цур æмбæлд
зæрдæхæларæй æмæ æгæр стæмæй æххуыс кодта иуыл къ-
аннаг сырдатæн дæр донмæ ныххизынаен. Афтæ хъæд ногæй
схъæлдзæг, уынæр кодта, æмæ уыд амондджын.

Аргъауы зондамонæн:

*Æппæтæн дæр пайда цы æрдзон фæрæзтæ хæссыны, уы-
донæй нæй гæнаен сæрмагонд хицау суæвын. Æмæ æцæг хъ-
æздыгдзинад та фылдæр кæны уæд, кæд æмæ йæ дих кæнай
æндæртимæ.*

Сыррдон цъиу æмæ хæххон дымгæ

Бæрзонд хæхты рæбын, иу чысыл ирон хъæуы цур, йæхицæн ахстон скодта сыррдонцъиу — Сикъо. Уый уыди хъæлдзæг æмæ цымыдис, фæлæ тынг тарст тыхдымгæтæй.

Алы райсом дæр-иу Сикъо йæ ахстонæй ратахт, зæронд кæрдойы бæласы къалиуыл -иу æрбадт æмæ каст иннæ мæргътæм: Зæрватыччытæ сæрибарæй уæлдæфы ратæх -батæх кодтой, халæттæ кæмтты сæрты тахтысты бæрзонд, цæргæстæ та мигъты цур ленчытæ кодтой. Æрмæст Сикъо дард никуы тахт. Дымгæ -иу къалиутæ гыццыл куы базмæлын кодта, уæд- иу уый та уайтагъд фæстæмæ йæ ахстонмæ батахт.

— Цæмæн æмбæхсыс æдзухдæр? — бафарста йæ иу хатт зæрватыкк.

— Æз тæрсын дымгæйæ, — æнæхинай йын дзуапп радта Сикъо.

Зæрватыкк бахудт.

— Дымгæ æдзух знаг нæу. Хатт уый баххуыс кæны тæхынæн дæр.

Фæлæ йыл Сикъо нæ баууæндыд.

Иу райсом хæхты сæрмæ уазал дымгæ сыстад. Уый змæлын кодта кæрдæджы, æнкъуыста бæлæсты æмæ зилгæ хаста рог сыфтæрты. Мæргътæ иууылдæр араст сты цингæнгæ тæхынмæ. Æрмæст Сикъо бадт ахстоны.

Æвиппайды йæ цуры æрбадт зæронд цæргæс. Уый йæ хъ-

ус дардта хъæдмæ æмæ йын йæ цæрджыты иууылдæр хорз
зыдта.

— Цы хабар у, мæ чысыл хур? — бафарста йæ цæргæс.

— Æз тæрсын тæхын, дымгæ куы дымы, уæд. Уый йæм
аивæй бакаст.

— Мæ ды зонис, мæргътæн базыртæ цæмæн ис?

— Тæхынæн.

— Раст у. Аемæ зонис, дымгæ цæмæн хъæуы?

Сикъо иуцасдæр ахъуыды кодта.

— Бæлæсты фæйлауынæн?

Цæргæс ныххудти.

— Уый дæр афтæ у. Фæлæ ма дымгæ æххуыс кæны мæргътæн дæр арвыл тæхынæн.

Сикъо дызæрдыг каст бакодта зæронд цæргæсмæ.

— Аецæг?

— Кæй зæгъын æй хъæуы! Аермæст ыл хъуамæ æууæндын сахуыр уай.

Сикъо йыл тынг нæ баууæндыд, фæлæ йæ æрфæндыд бафæлварын тæхын. Схызтысты ныллæг хохмæ.

— Райдай цъустæй, — загъта цæргæс. — Дард нæ хъæуы тæхын нæма.

Сикъо арф ныуулæфыд æмæ къæдзæхæй атахт. Дымгæйы футт æй иуварс аппæрста.

— О! — фæтарст сыррдонцъиу.

Уайтагъд фæстæмæ æрхауд.

— Уыныс? Нæ дын дзырдтон! —

— Нæ, — сабырæй дзуапп радта цæргæс. — Ды фæтарстæ æмгъуыдæй раздæр. Бафæлвар ма иу хатт.

Атахт та ногæй сыррдонцъиу. Ацы хатт дымгæимæ нал тох кодта, фæлæ йæ базыртæ чысыл уæрæхдæр айтыгъта. Аевипайды банкъардта æнахуыр диссаг. Дымгæ йын цыма æххуыс кодта. Уый йæ ныхмæ нал лæууыд, фæлæ йæ размæ хаста.

Сикъо æрзылд къуылдымы сæрмæ. Стæй та ноджыдæр.

Алы уысмы дәр тас кьаддәр кодта.

— Уайы! — цингәнгә ныхъхәр кодта уый.

— Кәй зәгъын әй хъәуы, уайы, — зәгъта цәргәс.

Сыррдон цыиу стахт бәрзонддәр. Йә бынмә әрттывтә цәугәдон, цәах фәзтә, әмә зындысты хъәуы чысыл урс хәдзәрттә. Уый размә афтә дард никуы тахт Сикьо. Агас бон Сикьо зылдис комы сәрмә. Куы дымгә тыхджындәр кодта, куы ләмәгъдәр, фәлә ныр цыиу нал тарст.

Изәрмә йә ахстонмә раздәхт әмә зәронд кәрдо бәлә-сыл сәмбәлд зәрватыккыл.

— Цәй, куыд атахтә?

Сикьо зәрдиаг худт бакодта:

— Куыд рабәрәг, афтәмәй дымгә мән тәрсын нә кодта. Уый фәндыд мәнән баххуыс кәнын.

Уыцы бонәй фәстәмә цыфәнды дымгәйы футтытәй дәр нал әмбәхст сыррдонцыиу ахстоны. Уый ссис уыцы районы әппәты цәвиттойнаг тәхджытәй сә иу. Хаттәй-хатт тыхдымгәты рәстәджы уәләнгай әвзәрста тас, фәлә ныр зыдта, әхсардзинад фәзыны тас куы фесәфы уәд нә, фәлә дәхи тыхты фәрцы цәттә куы уай тәхынмә дарддәр.

Әмә хәххон дымгә та, комы сәрты тәхгә тәхын, цыма йә чысыл хәларән салам дзырдта әмә йын әххуыс кодта бәрзондәй бәрзонддәр стәхынмә.

Аргъауы зондамонән:

Мах арәх тәрсәм, цы нә зонәм, уый уымәй. Фәлә фыц-цаг къахдзәфы фәстә тас фәсыбыртт кәны, әмә йә бы-

нат ныууадзы ныфсхаст зæрдæйæн.

Дугъон бæх суæвын кæй фæндыд, уыцы хæрæг

Иу хæххон хъæуы цардис иу гыццыл сау хæрæг — Бурон. зæгъгæ. Уый уыд хæларзæрдæ, куыстуарзаг æмæ æххуыс кодта кæддæриддæр адамæн. Алы бон дæр Бурон ласта суадонæй дон, хъæдæй суг,

æмæ фыййæуттимæ цыд хæххон нараг къахвæндæгтыл.

Фæлæ цæмæндæр йæхи хорз миниуджытæ нæ хатыд. Уый æппатæй тынгдæр дунейы хæлæг кодта, хæстæг бæхдоны цы рæсугъд бæхтæ цард, уыдонмæ. Бæхтæ уыдысты бæрзонд, рæхснаг æмæ уайаг. Комы иу куы згъордтой, уæд сын- иу дымгæ сæ барцы хъистæ фæйлыдта, сæ сæфтæджытæй та зæллангтæнгæ цавтой зæхх.

— Ахæм ерысгæнæг бæх куы уаин! — ныуулафыд Бурон. — Уæд алчидæр мæнæй зæрдæскъæфт уайд.

Иуахæмы æрыгон бæх Арсен,

зæгъгæ, йæхи цæттæ кодта стыр ерыстæм. Хъæуы царджытæ æрæмбырд сты ерыстæм кæсынмæ. Бурон дæр æрбацыд æмæ æхсызгонæй касти бæхтæ фæндагыл куыд згъорынц, уымæ.

— Куыд цырды уайынц! — дис кодта уый. — Æз та дæн æрмæстдæр хæрæг.

Уый фехъусгæйæ, йæ фарсмæ цы зæронд бæх лæууыд, уый йæм лæмбынæг бакаст.

— Цæмæн афтæ зæгъыс?

— Уымæн æмæ, мæнæн мæ бон нæу цырдыд лидзын.

Бæх бахудт.

— Царды æрмæст цырдыд лидзын ахсджиаг нæу.

Уæд Бурон йæ сæр батылдыт.

Дыккаг бон хицау арасыт дард хæххон хъæдмæ. Хæрæджы ссæвдыт кодта, æмæ иумæ ацыдысты суг ласынмæ. Къахвæндыт комы сæрмæ уыд зын цæуæн æмæ нарæгæй нарæгдæр кодта. Цыбыр рæстæджы фæстæ сыл амбæлд Арсен, уый дæр йæ барæгимæ цыд фæндыгыл. Фæлæ иу ран фæндыт разынд тынг нарæг æмæ дурджын. Арсен йæ ныфс нал бахаста дарддæр размæ цæуын.

Уæд Буроны хицау загъта:

— Ам хæрæг хуыздæр ахиздыт.

Бурон сындыггай размæ рацыд. Йæ къæхтæ хъавгæ æвæрдта дуртыл, æмæ ныфсджынай цыдыт тæссаг фæндыгыл. Тагъд рæстæджы фæстæ бахæццæ ис иннæ фарсмæ. Адæм дисгæнгæ кæрæдзимæ кастысты.

— Уый дын фæндыгты æцæг дæсны! — загъта сæ иу.

Бурон ахæм ныхæстæ йæхи тыххæй фехъуыста фыццаг хатт.

Цалдæр боны фæстæ та æндæр хабар æрцыд. Тыхджын къæвдайы фæстæ фæндаджы иу хай дон аласта. Стыр брич-

кæтæн ахизæн нæ уыд. Хъæуы цæрджытæн æвæстиатæй бахъуыд мæнæуы мигæнæнтæ æрбахæссын. Æмæ та уæд Буронмæ фæдзырдтой. Уый тæссаг фæндагыл цалдæр хатты ахызт æмæ сын цы хъуыд, уыдон рахæссынæн баххуыс кодта.

Изæры йын хицау йæ бæрзæй рæвдаугæ алагъз кодта:

— Бузныг, мæ иузæрдион хæлар, æнæ дæу нæ бон ницы бауыдаид.

Бурон хъуыдыты ацыд. Йæ зæрдыл æрлæууыдысты дугъон бæхтæ, дугътæ, сценамæ кæсджыты дисы хъæртæ. Æмæ уæд æрхъуыды кодта хæххон къахвæндагтæ, хъæдæй сугтæ, ссады голджытæ æмæ бузныджы ныхæстæ. Æмæ æвиппайды бамбæрста ахсджиаг хъуыддаг: Уый никуы суыдзæн дугъон бæх. Фæлæ уый æвзæр хъуыддаг нæу. Уымæн æмæ алкæмæн дæр ис йæхи курдиат.

Бæхтæ фæзтыл згъорынц цырд. Цæргæстæ тæхынц бæрзонд. Кæсæгтæ ленк кæнынц иттæг хорз. Æмæ хæрджытæн та сæ бон у саразын уый, бирæтæн сæ бон цы нæу.

Дыккаг бон райсомæй Бурон фембæлд Арсеныл.

— Зоныс, раздæр мæ фæндыд дæ хуызæн уæвын.

— Æцæг? — дисгæнгæ бафарста бæх.

— О. Фæлæ ныр æмбарын, æз хъуамæ уон, цахæм дæн, ахæм.

Арсен йæ сæр батылдта.

— Æмæ раст у афтæ. Ды цы фæндагыл цыдтæ, æз ууыл никуы рацыдаин.

Хæрæг ныццин кодта. Уыцы бон фæндагыл цыд рогæй

æмæ хъæлдзæгæй. Ныр иннæтæм нал хæлæг кодта. Уымæн æмæ бамбæрста: алчидæр у сфæлдыст йæхи нысанæн. Алкæмæн дæр йæ бон у пайда æмæ хъæугæ уæвын.

Аргъауы зондамонæн:

Искæй суæвыныл архайын нæ хъæуы. Æцæг амондджын уыдзынæ, дæхи хорз миниуджытæн аккаг аргъ куы кæнай æмæ хуыздæр цы зоныс, уымæй хорздзинад куы аразай, уæд.

Зæрватыкк æмæ Хуры тын

Хæххон хъæуы цардысты æфсымæр æмæ хо — Алан æмæ Залинæ. Уыдон уыдысты хæларзæрдæ æмæ цымыдис сывæллæттæ. Алы сæрды дæр уарзтой дидинагæфтыд быдырты зилын, гагадыргътæ æмбырд кæнын, зæронд адæм хæхтыл æмæ хъæдтыл цы таурæгътæ кодтой, уыдонмæ хъусын.

Иу хъарм райсом сывæллæттæ тæзгъо кодтой хъæумæ дæрддзæф дæр. Уыдон æмбырд кодтой хæрздæф кæрдæджытæ, цин кодтой гæлæбутыл æмæ хъазыдысты цæугæ доны был. Рæстæг куыд атахт, уый нæ фæхатыдысты. Хур хæхты æрдæм куы фæкъул, уæд Алан æвиппайды йæ бынаты дзы-хъхъ лæуд фæкодта.

— Залинæ, хæдзармæ фæндаг цы фæцис?

Залинæ акаст алырдæм дæр.

Зонгæ къæхвæндаг никуыцæй нæ зынд. Уыдон æгæр дард ацыдысты æмæ фæдзæгъæл сты. Райдайыны сывæллæттæ сæхи дардтой сабыр.

— Цæй уыцырдæм ацæуæм — загъта Алан.

Фæлæ пасдæр рæстæджы фæстæ фестæдысты æнæзонгæ къæдзæхты цур. Уый фæстæ бафæлвæрдтой иннæрдæм ацæуын, æмæ бахаудтой пыхсбын къутæртæм.

Хур сындæггай ныгуылын райдыдта. Залинæ старст.

— Фæндаг куы нæ ссарæм, уæд та?

— Ссардыстæм, — дзуапп ын радта йæ æфсымæр, кæд

йæхæдæг тыхсын райдыдта, уæддæр.

Æрбадтысты стыр дурыл, цæмæй баулафой, æмæ дарддæр ахъуыды кæной. Уыцы рæстæг æрбатахт чысыл зæрватыкк. Уый æрбадт кæлиуыл æмæ хæлдзæгæй цыбар-цыбыр байдыдта.

— Кæс-ма, цы рæсугъд цыиу у! — загъта Залинæ

Зæрватыкк ногæй стахт æмæ хæстæг цы бæлас уыд уыр-дæм батахт. Уый фæстæ ноджы дæр æндæр бæласмæ.

Цыма сывæллæттæм сидт, цæмæй йæ фæдыл цæуой.

— Диссаг, — бафиппайдта Алан.

Сæ фæндаг акодтой уыцырдæм. Зæрватыкк дарддæр атахт æмæ та æрбадт. Сывæллæттæ йæ фæдыл ацыдысты. Афтæ рацыд цасдæр рæстæг.

Æвиппайды мигъты ахсæн разынд хуры ирд тын. Уый æрхауд тæккæ кæдзæхы фахсыл æмæ ныррухс кодта нарæг къахвæндаг. Зæрватыкк йæ сæрты атахт æмæ хæлдзæгæй цыбар-цыбыр кодта.

— Кæс ма! — сцин кодта Залинæ, — Уый фæндаг у!

Сывæллæттæ уайтагъд базыдтой зонгæ къахвæндаг. Раст дæр уыцы фæндагыл цыдысты арæх хъæуы цæрджытæ суадонмæ. Алан æмæ Залинæ цырды къахдзæфтæй цыдысты зæрватыччы фæстæ, цыма сын фæндаг уый амьдта.

Уайтагъд разындысты хæдзæртты сæртæ хохы фæстæ, пецты хæтæлтæй цыд фæздæг æмæ хæдзæртты цур ныридæгæн сыгъдысты изæры рухсытæ.

— Мах хæдзары стæм! — Залинæ фырцинаей скуыдта.

Къулдуары цур сыл сæ ныййарджытæ сæмбæлдысты. Уыдон тыхстысты, сæхи цæттæ кодтой агурынмæ. Сывæллæттæ сын радзырдтой, цы сыл æрцыд, уыцы хабæрттæ иууылдæр.

Сæ фыд сæм хъуыста лæмбынæг æмæ йæ мидбылты худт.

— Иуæй-иу хатт æрдз æххуыс кæны, йæ ныфс чи нæ сафы, уыдонæн.

Дыккаг райсом Алан æмæ Залинæ ногæй федтой зæрватыччы. Уый зылдис сæ хæдзары сæрмæ æмæ хъæлдзæгæй цъыбар-цъыбур кодта. Сывæллæттæ ралыгъдысты кæртмæ.

— Бузныг дын! — ныхъхъæр кодта Залинæ.

Зæрватыкк æрзылд уæлхæдзары сæрмаæ æмæ атахт хуры
æрдæм.

Уæдæй фæстæмæ æфсымæр æмæ хо æдзухдæр цин кодтой, зæрватыччыты куы уыдтой, уæд. Сæ зæрдыл- иу æрлæу- уыд чысыл цъиу æмæ сын хуры сызгъæрин тын сæ хæдзармæ фæндаг ссарынаен куы баххуыс кодтой, уыцы бон.

Хъæубæсты хистæртæ та дзырдтой афтæ:

— Хæларзæрдæ бафиппайы æххуыс уым дæр, цыран ин- нæтæ та уынынц æнæнхъæлæджы цаутæ.

Аргъауы зондамонæн:

Тасæн йæ ныхмæ куы лæууай æмæ лæмбынæг дæ алыварс куы кæсай, уæд æххуыс æнæмæнг дæр фæзындзæн.

Урс уæрыкк æмæ стай

Бæрзонд хæхты, цъæх хизæнуаты цард фыййау йæ фысты стыр дзугимæ Сæ æхсæн уыдис чысыл урс уæрыкк — Габо. Уымæн йæ къуымбил уыд афтæ ирд æмæ дардæй зынд, цыма кæрдæгыл миты тъыфыл æрхауд.

Габо уыд хæларзæрдæ æмæ цымыдис. Уарзта цæугæдæтты уынартæм хъусын, мæргътæм кæсын æмæ æдзух зæронд фыры фæрсын, кæцы нымад уыд дзугæй æппæты зондджындæрыл.

Иу райсом фыййау фысты атардта ног хизæнмæ. Уым кæрдæг уыди бæрзонд æмæ сойджын, алыхуызон дидинджытæ та задысты йæ алыварс. Рæсугъд гæлæбуты уацары бахаугæйæ, Габо нæ базыдта, куыд фæхицæн дзугæй. Уый цыд дарддæр æмæ дарддæр, цалынмæ хъæды дзыхмæ нæ бахæццæ, уæдмæ. Уæрыкк фæстæмæ куы акаст, уæд фыстыл йæ цæст нал схæцыд.

— О, æвæццæгæн, фæдзæгъæл дæн, — тарстхуызæй йæ химидæг ахъуыды кодта уый.

Габо фæстæмæ фæндаг агурынмæ хъавыд, фæлæ хъæд тарæй тардæр кодта æмæ тагъд рæстæджы æрбахæццæ адад-

жы былмæ. Æваст райхъуыст æнахуыр хъær. Чидæр æдых, тæригъæддаг богъ кодта.

Тарст хуызæй Габо ныккаст бынмæ. Уым бадт æрыгон стай. Йæ иу дзæмбы ныффидар бæласы уидæгты æхсæн. Уæрыкк фæтарст. Уый зыдта, стайтæ сырдатæ кæй сты.

Алидзынмæ хъавыд, фæлæ фæхатыд æваст, сырд куыд зын уавæры бахауд. Стай архайдта йæхи ссæрибар кæнын, фæлæ йæ бон нæ уыд.

— Цы кæныс? — арæхстгай йæ бафарста Габо.

Стай йæм дисгæнгæ скаст.

— Æз абон райсомæй ардæм æрбацыдтæн æмæ ададжы ныххаудтæн. Ныр мæ бон схизын нал у фæстæмæ.

— Баххуыс кæнын дын мæ бон у?

Стай бахудт æнкъардæй.

— Мæнмæ гæсгæ, ахæм чысыл уæрыккæн йæ бон нæ бауыздæн дынджыр бæласыл схæцын.

Габо иу чысыл ахъуыды кодта, стæй цырда азгъордта фæстæмæ цæугæдонмæ, сырдатæдон арæх кæм фæнуазынц уырдаем. Уым фембæлд дыууæ фидар хæххон сæггыл.

— Баххуыс мын кæнут, уæ хорзæхæй! Адагæй фæиртæст иу цæрæг.

Сæггътæ уайтагъд сразы сты. Æмæ чысыл уæрыккимæ адагмæ бахæццæ сты. Стайы куы федтой, уæд сæ хъустæ фæхъыл кодтой. Фæлæ сын уæрыкк загъта:

— Ныртæккæ уымæн баххуыс кæнын хъæуы.

Сæггътæ сæ сыкъатæ фæфидар кодтой бæласы уидæгтыл,

æмæ йыл тынг зынтæй схæцыдысты. Стай арæхстгай йæ дзæмбы райста, цалдæр хатты йыл слæууыд, æмæ æхцонай сулæфыд.

— Бузныг — загъта стай. — Ды мæ фервæзын кодтай.

— Сæйрагдæр уый у, æмæ ды фыдбылызæй фервæзтæ, — дзуапп ын радта Габо.

Стай бакаст уæрыккмæ.

— Ды мын баххуыс кæнын нæ фæтарстæ?

— Фæтарстæн, — растзæрдæйæ загъта Габо. — Фæлæ ис-кæмæн æххуысы рæстæджы тас сæйрагдæр ма хъуамæ уа.

Стай иудзæвгар ныссабыр. Уый фæстæ загъта:

— Æз уый нукуы фæрох кæндзынæн.

Иумæ рахызтысты адагæй. Уыцы рæстæг дард къуылды-мæй райхъуыст фыййауы хъæлæс. Уый агуырдта æбæрæг сæфт уæрыччы.

— Уый мæн агурынц! — Габо бацин кодта.

Фæлæ нæ зыдта, кæцырдæм ацæуа. Уæд стай схызт стыр дурмæ æмæ лæмбынæг æркаст хæхтæм.

— Дæ дзуг ис уым, хохы фæстæ. Æз дын фенын кæндзы-нæн цыбыр фæндаг.

Стай уæрыччы хъæды къæхвæндæгтыл акодта æмæ йæ комкоммæ бакодта хизæнуатмæ. Йæ дзуг фенгæйæ, Габо цингæнгæ разæй азгъордта. Цалынмæ нæ ацыд, уæдмæ стай загъта:

— Абон мын ды баххуыс кодтай. Æз та дæуæн бах-

хуыс кодтон. Афтæ хъуамæ уа хæларзæрдæ сыхæгты ахсæн.
Уæрыкк йæ мидбылты бахудт.

— Ныфс мæ ис, ногæй кæй фембæлдзыстæм.

Стай йæ сæр батылдта æмæ бæлæсты ахсæн фесæфт.

Изæры зæронд фыр лæмбынаг хъуыста Габойы радзырд-
мæ.

— Бахъуыды кæн — загъта уый, — хæларзæрдæйæн йæ
бон у æмгар ссарын уым,

цыран иннæтæ уынынц æрмæст фыдзæрдæдзинадтæ.

Уæдæй фæстæмæ урс уæрыкк æддаг бакастæй нысаниуæг
никамæн уал лæвæрдта. Æмæ æрыгон стайæн та æдзух йæ
зæрдыл лæууыд чысыл урс уæрыкк, кæцы иу хатт æцæгæлон
бæллæхы фæрсты нæ ахызт.

Аргъауы зондамонæн:

*Хорздзинад æмæ кæрæдзийæн æххуыс кæнын дуне ара-
зынц хуыздæр. Хатт æцæг æмгар фæзыны уым, цыран ыл
фембæлын æнхъæл бынтондæр нæ уыдзынæ.*

Зæронд фыййау æмæ

ЗОНДДЖЫН ХАЛОН

Бæрзонд хæхты цард зæронд фыййау — Агуыбе. Уый бирæ азты дæргъы хызта фыстæ кæрдæгджын хизæнуæтты æмæ зыдта алы къахвæндаг, алы суадон æмæ алы къæдзæх дæр.

Хъæуы цæрджытæ кад кодтой Агуыбеæн йæ хæлар зæрдæ æмæ йæ зонды тыххæй.

Стæй ма Агуыбеæн уыдис æнахуыр æмбал — дынджыр сау халон.

Алы райсом дæр-иу уый сæрвæты цур зæронд наз бæласмæ æрбатахт æмæ йæ хъус дардта фысты дзугмæ. Агуыбе халонимæ арæх ныхæстæ кодта, раст куыд йæ рагон хæларимæ, афтæ.

— Дæ бон хорз, сыхаг, — дзырдта-иу йын фыййау.

— Къау! — дзуапп ын кодта халон.

Æмæ-иу кæд адæм нæ фембæрстой халоны æвзаг, уæддæр Агуыбемæ афтæ каст, цыма йæ халон æмбары тынг хорз.

Иу хатт сæрды хæхты сæрмæ сбадт мигъ, сындæггай æрхызт дæлвæзтæм æмæ сæ бамбæрзта урс фæлмæй. Агуыбе фысты хизæнмæ атардта, фæлæ тагъд рæстæджы фæхатыд, уынынад кæй февзæр.

— Хъус дарын хъæуы хуыздæр, — йæхи мидаг бахъуыр-хъуыр кодта уый.

Фæлæ мигъ тарæй тардæр кодта. Цасдæр рæстæджы

фæстæ зæронд лæг бамбæрста, дзугæй иу хай кæй фесæфт.
Фысты та ногæй банымадта. Афтæ у, цалдæр фысы нæ фаг
кодтой.

Агуыбе ныккатай кодта. Кæд фыстæ дæрд хæхты ардæм
адзæгъæл сты, уæд тæссаг у уыдонæн. Фыййау райдыдта

йæ фос агурын. Цыд къахвæндæгтыл, каст къæдзæхты цъ-
уппытæй, хъæр сæм кодта, фæлæ дзæгъæлы. Мигъ изæрма
фæтынгдæр. Агуыбе бафæллад æмæ къæдзæхыл æрбадт.

— Ныр уæ кæм агурон? — ныуулæфыд зæронд фыййау.

Уыцы уысм йæ фæрсмæ æрбадт йæ зонгæ халон æмæ ба-
каст фыййаумæ.

— «Къау! — Къау!»

— О, зонын, цыдæр фыдбылыз æрцыд, — дзуапп ын радта
Агуыбе.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.